

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Tertivs. Vtrum hoc nomen, pater, dicatur in diuinis per prius
secundum quòd personaliter sumitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

potentia: & respondet hic sermonem esse de significatione formali & actuali, qua hoc nomen Pater ut primum analogatum, significat constitutum & distinctiui primę personę diuinę Trinitatis. Verum, cū nomen patris in titulo, ac proinde etiam in conclusione ipsomet exponente Cal. sumatur, prout admittitur in diuina Trinitate, id est ut patrem significat constitutum personaliter paternitate, ut hypostatica forma, nullius necessitatis & exiguę utilitatis videtur esse dubitatio.

3. Dubitatio.

Solutio.

Sed hic alia dū paulō maiores sese offerunt difficultates. Prior est: Cur paternitas sit prima diuinę personę proprietas, illius ad modum formę substantialis seu hypostaticę constitutiuę? Cui breuiter satisficit dicendo diuinam naturam ex sua infinita fecunditate pluribus suppositis communicabilem, hoc sibi naturaliter ac necessariō vindicare, ut secundum ordinem quendam originis; (qui non nisi per actiones immanentes scilicet intellectus & voluntatis potest in Deo, qui per essentiam intellectualis est considerari,) sit eadem numero diuina natura in tribus personis; diximus autem supra iuxta duas actiones immanentes, duas esse processiones in diuinis: & eam quę est per voluntatē, pręsupponere eam quę est per intellectum: & secundum quamlibet processionē duas attendi relationes, secundum quas solas potest in diuinis realis esse distinctio. Igitur diuinę personę sicut distinguuntur ita cōstituuntur relationibus inter quas prima est paternitas: quā quamuis, ut relatio est in actu exercito, pręsupponat generationem, & in ea fundetur; quatenus tñ est hypostatica forma primę personę constitutiuā, generationem ipsam, pręcedit, ut terminus naturalissimus ipsius diuinę naturę; sicut personalitas Petri pręcedit omnem eius operationem. Nec est querendum aliquod paternitatis sic acceptę fundamenti: quoniam ut sic nō sumitur ut relatio in actu exercito, sed ut hypostatica forma & ut subsistens, de cuius ratione est, ut secū ferat suum fundamentum, id est ut non egeat alio ab ea formaliter distincto fundamento, aut ratione fundandi. Et hoc fortē voluit significare Scotus in 1. distm. 28. vel alij ab eo relati, quos impugnat Zum. in 4. 2. huius q.

Posterior difficultas est de sensu & veritate verborum Apostoli ad Eph. 3. quę refert hic S. D. ad 4. Hęc vero sunt: *Electo genua mea ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in celo & in terra nominatur.* De quibus hoc in loco disputant Torres & Zum. ad quos lectorem remittimus. Vide etiam Ferrariensem in 1. cont. gentiles c. 34. §. Potest 2. & c. Vbi difficultatem expedit à prędictis propositam & ab eis minus benē solutam.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum hoc nomen, pater, dicatur in diuinis per prius secundum quod personaliter sumitur.

187. 1. distm. 2.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod hoc nomen, pater, non dicatur in diuinis per prius, secundum quod personaliter sumitur. Commune enim secundum intellectum est prius proprio: sed hoc nomen pater, secundum quod personaliter sumitur, est proprium personę patris: secundum verō quod sumitur essentialiter, est commune toti trinitati. nam toti trinitati dicimus, pater noster. Ergo per prius dicitur pater essentialiter sumptum, quā personaliter.

2. Præterea. In his quę sunt eiusdem rationis, non

est predicatio per prius & posterius. Sed paternitas & filiatio secundum vnā rationem videntur dici secundum quod persona diuina est pater filij, & secundū quod tota trinitas est pater noster vel creaturę, cū secundum * Basilium: accipere sit commune creaturę, & filio. Ergo non per prius dicitur pater in diuinis secundum quod sumitur essentialiter, quā secundum quod sumitur personaliter.

10. 1 in ho. de fide, quę est 15. cir. med.

3. Præterea. Inter ea quę non dicuntur secundum rationem vnā, non potest esse comparatio. Sed filius comparatur creaturę in ratione filiationis, vel generationis, secundum illud Collo. 1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturę. Ergo non per prius dicitur in diuinis paternitas personaliter sumpta, quā essentialiter, sed secundum rationem eandem.

Sed contra est, quod æternum prius est temporali. Ab æterno autem Deus est pater filij, ex tempore autem pater est creaturę. Ergo per prius dicitur paternitas in Deo respectu filij, quā respectu creaturę.

Respondetur. Dicendum, quod per prius dicitur nomen de illo in quo saluatur tota ratio nominis perfecte, quā de illo in quo saluatur secundum aliquid. De hoc enim dicitur quasi per similitudinem ad id, in quo perfectē saluatur: quia omnia imperfecta sumuntur à perfectis. Et inde est, quod hoc nomen, leo, per prius dicitur animali, in quo tota ratio leonis saluatur, quod propriē dicitur leo, quā de aliquo homine, in quo inuenitur aliquid de ratione leonis, ut puta audacia, vel fortitudo, vel aliquid huiusmodi: de hoc enim per similitudinem dicitur, Manifestum est autem ex pręmissis, quod perfecta ratio paternitatis, & filiationis inuenitur in Deo patre & Deo filio, quia patris, & filij vnā est natura & gloria. Sed in creaturę filiatio inuenitur respectu Dei, non secundum perfectam rationem: cū non sit vnā natura creatoris, & creaturę, sed secundum aliqualem similitudinem. quā quantō perfectior fuerit, tanto propinquius acceditur ad veram filiationis rationem. Dicitur enim Deus aliquis creaturę pater, propter similitudinem vestigiū tantum, vipote irrationalium creaturarum: secundum illud Iob. 38. Quis est pluuia pater? aut quis genuit stillas roris? Aliquis vero creaturę, scilicet rationalis secundum similitudinem imaginis: secundum illud Deute. 32. Nonne ipse est pater tuus qui possedit, & fecit, & creauit te? Aliquorum verō est pater secundum similitudinem gratiæ, qui etiam dicuntur filij adoptiui, secundum quod ordinantur ad hereditatem eternę glorię per munus gratię acceptum: secundum illud Ro. 8. Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filij Dei: si autem filij, & heredes. Aliquorum verō secundum similitudinem glorię, prout iam glorię hereditatem possident, secundum illud Roman. 5. Gloriamur in spe glorię filiorū Dei. Sic igitur patet, quod per prius paternitas dicitur in diuinis secundum quod importatur respectus personę ad personam, quā secundum quod importatur respectus Dei ad creaturam.

Ad Primum ergo dicendum, quod communia absolute dicta secundum ordinem intellectus nostri, sunt priora quā propria; quia includuntur in intellectu propriorum, sed non e conuerso. In intellectu enim personę patris intelligitur Deus, sed non conuertitur. Sed communia quę important respectum ad creaturam per posterius dicuntur, quā propria, quę important respectus personales: quia persona procedens in diuinis, procedit ut principium productionis creaturarum. Sicut enim verbum conceptum in mente artificis per prius intelligitur procedere ab artifice, quā artificiatum quod producit ad similitudinem verbi concepti in mente: ita per prius procedit filius à patre, quā creaturę, de qua nomen filiationis dicitur secundum quod ali-

O 3 quid

quid participat de similitudine filij vel patris: vt patet A
per illud quod dicitur Rom. 8. Quos præscit & præ-
destinavit fieri conformes imaginis filij eius.

Ad Secundum dicendum, quod accipere dicitur esse
commune creaturæ & filio, non secundum vniucatio-
nem, sed secundum similitudinem quandam remo-
tam: ratione cuius dicitur primogenitus creaturæ.
Vnde in autoritate inducta subditur: Vt sit ipse
primogenitus in multis fratribus, postquam dixerat
conformes fieri aliquos imaginis filij Dei. Sed filius
Dei naturaliter habet quoddam singulare præ alijs,
scilicet habere per naturam id quod accipit: vt idem
Basilus * dicit. Et secundum hoc dicitur vnigeni-
tus: vt patet Ioan. 1. Vnigenitus, qui est in sinu
patris, ipse nobis enarrauit: & per hoc patet solutio
ad tertium.

Sensus quasi.

NOMEN prioritatis hic aduertit Cai. directè
sumi, pro prioritate secundum naturæ or-
dinem, quem inter intentiones seu rationes no-
minibus significatas attendimus, vt videre est
in 5. Meth. vbi explicantur & ordinantur voces
Metaphysice, quo ad rationes earum proprias.
Sensus igitur quasi est: an ratio Patris nomine
significata personaliter dicta sit naturæ ordine
prior intentio talis nominis, quam eiusdem ra-
tio essentialiter. Hanc expositionem vt nimis
Metaphysicam reprehendit Torres, qui tamen
non aliam sed eandem affert, vt sibi propriam
ac singularem.

Sylu. prioritatem hanc intelligit secundum
ordinem perfectionis. Iauel. addit significare et-
iam prioritatem naturæ & durationis. Sed hæc
expositio manifestè falsa est; nam de prioritate
durationis nulla potest esse dubitatio: Et quam-
uis argumentum ad oppositum ex prioritate du-
rationis probet prioritatem rationis significatæ,
nō tamē hinc rectè colligitur quesitū esse de pri-
oritate durationis; præter quam quod argumen-
ta, quæ in oppositum solet adducere S. D. sola se-
pe gaudent probabilitate, & nonnunquā etiam
falsum concludunt, & in fine articuli soluun-
tur. Denique S. Th. loquitur hic de ordine pri-
oritatis, qui tollit vniucationem & constituit
analogiam; constat autem durationis ordinem
admittere vniucationem, vt patet in successiua
individerum vnius speciei generatione. Quod
autem non quærat hic prioritas perfectionis,
ex eo liquet, quod ex hac prioritate probat S. D.
eam, quæ secundum naturæ ordinem est in-
ter intentiones, seu rationes nominum patris
personaliter, & patris essentialiter dicti. Reliqua
ad tituli sensum pertinentia lege apud Cai. quem
alij sequuntur interpretes.

Forma Textus.

CONCL. est. Pater per prius dicitur in diuinis
personaliter, quam essentialiter. Probatur.
Per prius dicitur ratio nominis de illo, in quo
saluatur tota ratio nominis perfectè, quam de
illo in quo saluatur secundum aliquid; at perfectæ
ratio paternitatis & filiationis inuenitur in Deo
patre & in Deo filio: in creatura verò filiatio
inuenitur respectu Dei non secundum per-
fectam rationem, sed secundum aliquam simili-
tudinem; ergo &c. Maior probatur. Primò; quia
nomen de illo in quo saluatur eius ratio secun-
dum quid, dicitur quasi per similitudinem ad
id, in quo perfectè saluatur; ergo &c. Probatur
hoc assumptum: quia omnia imperfecta sum-
muntur à perfectis. Secundò probatur eadem

maior & assumptum exemplo hulus nominis
leo, quod prius dicitur de animali in quo tota ra-
tio leonis saluatur, quod propriè dicitur leo, quā
de homine in quo inuenitur aliquid de ratione
leonis puta audacia vel fortitudo: quia de hoc
per similitudinem dicitur. Minor quo ad pri-
mam partem probatur; quia Patris & Filij di-
uinis vna est natura & gloria. Secunda verò pars
quo ad partem negantem probatur; quia non
est vna natura creatoris & creaturæ. Quo ad
partem autem affirmantem probatur ordinando
& explicando quatuor gradus similitudinis, ni-
mirum vestigij, imaginis, gratiæ & gloriæ: se-
cundum quos dicitur Deus in sacris litteris crea-
turæ Pater & creatura eius filia.

Expositio Textus.

BEXARTICULI discursu sequitur hoc no-
men Pater in diuinis esse commune patri
personaliter & essentialiter dicto, secundum a-
nalogiam proportionalitatis metaphoricè dictā:
de qua supra q. 13. a. 5. ac proinde vnitatem ha-
bet conceptus proportionalem, sicut analogum
propriè sumptum, vt ibidem ostendimus cū Cai.
& consequenter eadem est ratio de hoc nomine
principium, prout significat personam diuinam
producentem aliam personam, & Deum produ-
centem creaturam; & de hoc nomine pater de
Deo dicto respectu personæ & respectu creaturæ;
licet illud analogiam habeat proportionalitatis
propriè dictam, hoc autem metaphoricè; signi-
ficantur enim vtroque cōceptus simpliciter plu-
res proportionalem habentes vnitatem: quamuis
materialiter & fundamentaliter rationes prin-
cipij proportionalem fundantes vnitatem ma-
iorem videantur habere conuenientiam, pro-
pter quam nominis proprietatem admittunt.
Sed hæc non efficit maiorem conceptus vnita-
tem; nam tanta est proportionalis vnitas inter
extrema, quæ parum materialiter distant, sicut
inter ea quæ maximè distant. Ex quo patet Turr.
quem ex parte sequitur Zumel. notabiliter in
Metaphysica defecisse & sine causā responsionē
D. Tho. ad secundum vt minus sufficientem re-
iecisse.

Respons. ad primum explicat optimè Cai.
quem, recentiores sequuntur. Turr. & post
eum Zumel. prolixam hic instituit disputatio-
nem arguendo & replicando, quam lege, si pla-
cet.

In eadem responsione aduerte Iauellum hic ne-
gare hanc propositionem esse formalem: Pater per se
est Deus: quia (inquit) absolutum non prædica-
tur in recto prædicatione quidditatiua, & for-
mali de relatiuo, cū sint opposita. Et addit Deum
esse de intellectu Patris, sumendo Deum in obli-
quo; quia Pater est quid subsistens paternitate
distinctum in Deo. Sed cum in integra ratione
Patris diuini, prout etiam à nobis concipitur,
includatur essentia concretè sumpta, vt latè su-
perius ostendimus in q. 29. a. 2. necesse est hanc
esse quidditatiuam & formalem: Pater est Deus;
fecus autem sumendo Patrem quo ad relatio-
nem præcisè prout distinguitur ab essentia, quo-
modo non sumitur hic à D. Th. cum ait com-
munia absoluta claudī in intellectu propriorū,
sed non è contra: loquitur enim de proprijs se-
cundum integrum & completum eorum conce-
ptum. Probatur autem quod diximus hac euide-
ti ratione. Quando prædicatur natura in con-
creto de suo supposito, est prædicatio per se
quidditatiua & formalis; vt cum dico, Petrus est
homo: sed in hac propositione, Pater est Deus
præ-

Nomen Pa-
tris in quomodo analogi.

Hanc esse
formalem,
Pater est
Deum.

prædicatur natura in concreto de suo supposito; ergo est prædicatio quidditatiua & formalis. Maior patet ex a. 3. q. 59. & ex 3. p. q. 16. a. 1. & a. 2. Minor est de fide. Sed de hoc iterum redibit sermo q. 39. a. 6. ubi mutata sententia nobiscum sentit Iauellus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum esse ingentum, sit patri proprium.

168.
a. di. 13. ar.
4. di. 26.
q. 1. ar. 1. &
opus. 1. c. 9.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod esse ingentum, non sit patri proprium. Omnis enim proprietas ponit aliquid in eo, cuius est proprietas. Sed ingentus nihil ponit in patre, sed remouet tantum. Ergo non significat proprietatem patris.

2. Præterea. Ingentum aut dicitur priuatiue, aut negatiue. Si negatiue, tunc quicquid non est genitum, potest dici ingentum. Sed Spiritus sanctus non est genitus, neque etiam essentia diuina. Ergo ingentum etiam eis conuenit. & sic non est proprium patri. Si autem priuatiue sumatur, cum omnis priuatio significet imperfectionem in priuato, sequitur quod persona patris sit imperfecta, quod est impossibile.

3. Præterea. Ingentus in diuinis non significat relationem, quia non dicitur relatiue; significat ergo substantiam. Ingentus igitur, & genitus secundum substantiam differunt. Filius autem qui est genitus, non differt à patre secundum substantiam. Pater ergo non debet dici ingentus.

4. Præterea. Proprium est, quod uni soli conuenit. Sed cum sint plures ab alio procedentes in diuinis, nihil videtur prohibere, quin etiam sint plures ab alio non existentes. Non igitur est proprium patri esse ingentum.

5. Præterea. Sicut pater est principium persona genite, ita & persona procedentis. Si ergo propter oppositionem quam habet ad personam genitam, proprium patris ponitur esse, quod sit ingentus; etiam proprium eius debet poni, quod sit improceffibilis.

Sed contra est, quod dicit Hilarius. 4. de trinit. * Est vnus ab vno, scilicet ab ingento genitus, proprietate videlicet in vnoquoque & innascibilitatis & originis.

Respondetur. Dicendum, quod sicut in creaturis inuenitur principium primum, & principium secundum: ita in personis diuinis, in quibus non est prius & posterius, inuenitur principium non de principio, quod est pater, & principium à principio, quod est filius. In rebus autem creatis aliquod principium primum innotescit dupliciter. Vno quidem modo, in quantum est principium primum, per hoc, quod habet relationem ad ea quæ ab ipso sunt. Alio modo, in quantum est primum principium, per hoc, quod non est ab alio. Sic igitur, & pater innotescit quidem paternitate & communi spiratione per respectum ad personas ab eo procedentes. In quantum autem est principium, non de principio, innotescit per hoc, quod non est ab alio. Quod pertinet ad proprietatem innascibilitatis, quam significat hoc nomen, Ingentus.

183.

Ad Primum ergo dicendum, quod quidam dicunt, quod innascibilitas, quam significat hoc nomen, Ingentus, secundum quod est proprietas patris, non dicitur tantum negatiue, sed importat vel vtrumque simul, scilicet quod pater à nullo est, & quod est principium aliorum: vel importat vniuersalem auctoritatem, vel etiam fontalem plenitudinem. Sed hoc non videtur verum: quia si innascibilitas non esset alia proprietas à paternitate & spiratione, sed includeret eas, sicut includitur proprium in communi. Nam

fontalitas, & auctoritas, nihil aliud significant in diuinis, quam principium originis & ideo dicendum est secundum Augustinum. 5. de Trinit. * quod ingentus lib. 5. detri. negationem generationis passiuè importat. Dicitur enim, quod tantum valet quod dicitur ingentus, quantum valet quod dicitur non filius: nec propter hoc sequitur, quod ingentus non debeat poni propria notio patris: quia prima & simplicia per negationes notificantur. Sicut dicimus, punctum esse, cuius pars non est. e

Ad Secundum dicendum, quod ingentum quandoque sumitur negatiue tantum. Et secundum hoc Hier. * dicit Spiritus sanctum esse ingentum, id est, non genitum. Alio modo potest dici ingentum aliquo modo priuatiue, non tamen aliquam imperfectionem importat. Multipliciter enim dicitur priuatio. Vno modo, quando aliquid non habet, quod natum est habere ab alio, etiam si ipsum non sit natum habere illud: sicut si lapis dicatur res mortua, quia caret vita, quam quedam res patet habere. Alio modo, dicitur priuatio, quando aliquid non habet, quod natum est habere ab aliquo sui generis, sicut si talpa dicatur cæca. Tercio modo, quando ipsum non habet, quod natum est habere. Et hoc modo priuatio imperfectionem importat. Sic autem ingentum non dicitur priuatiue de patre, sed secundo modo, prout scilicet aliquod suppositum diuina natura non est genitum, cuius tamen natura aliquod suppositum est genitum. Sed secundum hanc rationem, etiam de Spiritu sancto potest dici ingentum. Vnde ad hoc, quod sit proprium soli patri, oportet ulterius in nomine ingentis intelligere, quod conueniat alicui personæ diuinæ, quæ sit principium alterius personæ, ut sic intelligatur importare negationem in genere principij personaliter dicti in diuinis. Vel ut intelligatur in nomine ingentis, quod omnino non sit ab alio per generationem. Sic enim nec Spiritui sancto conuenit esse ingentum: qui est ab alio per processionem, ut persona subsistens: nec etiam diuina essentia, de qua potest dici, quod est in filio, vel in Spiritu sancto ab alio, scilicet à patre.

Ad Tertium dicendum, quod secundum Damas. * Ingentum vno modo significat idem quod increatum, & sic secundum substantiam dicitur: per hoc enim differt substantia creata ab increata. Alio modo significat id, quod non est genitum. Et sic relatiue dicitur eo modo, quo negatio reducit ad genus affirmationis: e sicut non homo ad genus substantia, & non album ad genus qualitatis. Vnde, cum genitum in diuinis relationem importet, ingentum etiam ad relationem pertinet. Et sic non sequitur, quod pater ingentus distinguatur à filio genito secundum substantiam, sed solum secundum relationem, in quantum scilicet relatio filij negatur de patre.

Ad Quartum dicendum, quod sicut in quolibet genere oportet ponere vnum primum, ita in diuina natura oportet ponere principium quod non sit ab alio, quod ingentum dicitur. Ponere igitur duos innascibiles, est ponere duos Deos, & duas naturas diuinas. Vnde Hilarius dicit in lib. Synodis. * Cum vnus Deus sit, duo innascibiles esse non possunt. Et hoc præcipue, quia, si essent duo innascibiles, vnus eorum non esset ab alio. Et sic non distinguenterur oppositione relatiua. Oportet igitur, quod distinguenterur diuersitate naturæ.

Ad Quintum dicendum, quod proprietates patris, prout non est ab alio, potius significatur per remotionem natiuitatis filij, quam per remotionem processionis Spiritus sancti. Tum quia processio Spiritus sancti non habet nomen speciale, ut supra dictum est; tum quia etiam ordine natura præsupponit generationem filij. Vnde remotio à patre, quod non sit

45. a
52. d
431.

* Citatur in
magi. sent.
li. 1. dist. 13.
Parag. f.
D. 1059.

Lib. 1. de fi.
orib. ca. 9.

18.

Lib. de sy.
mod. post
med. illius
per 6. pag.
est diff.
miso. 26.

gen.